

8.2. ВИРОБНИЧА ТА СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА АПК

Щоб забезпечити взаємозв'язок, наприклад, між другою і третьою сферами, тобто передачу сільськогосподарської сировини переробній промисловості, потрібно мати транспорт, систему зв'язку. Тому виділяють четверту сферу – виробничу інфраструктуру (транспорт, зв'язок). Крім того, є ще соціальна інфраструктура, яку вважають п'ятою сферою.

Транспортний комплекс – це об'єднання підприємств з експлуатації, ремонту й обслуговування транспортних засобів, терміналів, головне завдання яких – задоволення потреб споживачів у перевезенні вантажів і пасажирів у межах єдиної транспортної системи країни.

Масштаби діяльності транспорту повинні відповідати обсягу виробництва і споживання продуктів промисловості та сільського господарства з урахуванням асортименту цієї продукції, розміщення виробництва і споживання.

Залізничний транспорт найбільш розвинений в Україні:

- за загальною довжиною колії посідає четверте місце у світі (після США, Росії та Канади);
- за вантажообігом він опановує 40-50% загальних обсягів перевезень вантажів;
- за пасажирообігом є незаперечним лідером – на нього припадає 50-70% від загального обсягу перевезень.

Автомобільний транспорт посідає чільне місце у пасажирських і вантажних перевезеннях. Зокрема, за обсягом перевезень вантажів він стабільно перевищує показники залізничного транспорту у 4,5-5,0 разів, а за обсягом перевезень пасажирів – у 5-6 разів.

Однак загальна довжина доріг і вулиць з твердим покриттям, у тому числі довжина вулиць-набережних у містах і селищах міського типу, перевищує чверть мільйона кілометрів, тоді як у Франції (площу території якої можна порівняти з українською), наприклад, мережа автодоріг у 4,7 разів більша. Повільні темпи спорудження нових автомобільних доріг зумовлені фінансовими труднощами.

Автомобільний транспорт переважає у вантажних перевезеннях на короткі відстані (середня відстань перевезення 1 т вантажів – близько 20 км), забезпечуючи практично повну гарантію збереження вантажу, терміновість і надійність перевезень.

Географія функціонування *річкового транспорту* є усталеною і обмежена басейнами річок Дніпра та Дунаю, а також прибережними водами Чорного моря.

Найважливішими показниками розвитку і роботи транспорту є обсяг вантажообігу (для вантажного транспорту) і пасажирообігу (для пасажирського). Обсяг вантажообігу визначають у тонно-кілометрах (т-км), пасажирського – у пасажиро-кілометрах.

Облаштування сільських населених пунктів, де проживає близько третини населення України, катастрофічно погіршується. Зокрема, за офіційними даними, будівництво об'єктів соціальної сфери у 2002 році за рахунок державних централізованих вкладів профінансовано на загальну суму 41,2 млн. грн., що становить лише 16% доведених до обласних державних адміністрацій обсягів. Крім газифікації сіл, обсяги якої поки дещо зростають, фінансування решти напрямів соціальної розбудови практично призупинено.

З проведенням економічних реформ в аграрному секторі Постановою Кабінету Міністрів України ще в 1996 році передбачалося звільнити приватного сільськогосподарського товаровиробника від надмірно обтяжливого утримання об'єктів соціальної інфраструктури і до 2001 року об'єкти соціальної інфраструктури, що належали сільськогосподарським та іншим підприємствам агропромислового комплексу, повністю передати у комунальну власність. Проте, за даними з областей та Міністерства аграрної політики України, передано лише близько 60%, а в деяких областях процес їх передачі тільки розпочинається.

За період з 90-х років прийнято низку важливих законодавчо-правових актів щодо подолання негативних тенденцій в сільській соціальній сфері, всебічного розвитку освіти, охорони здоров'я, культури як пріоритетів соціальної політики на селі, вирі-

шення проблем з фінансування тощо. Однак наявна мережа закладів соціально-культурного підкомплексу і тепер продовжує невпинно скорочуватися. Втричі скоротилася діюча мережа магазинів та підприємств громадської торгівлі, відчутно – мережа закладів культури.

Дошкільними закладами охоплено лише 29,8% загальної кількості сільських населених пунктів, школами 51,8%, дільничними лікарнями, амбулаторно-поліклінічними закладами, фельдшерсько-акушерськими пунктами – відповідно, 3,1, 9,0 та 55,8%, водогоном 23,1%, газифіковано 29,1% населених пунктів.

Біля 70% населених пунктів не мають дитячих дошкільних закладів. У 50% населених пунктів відсутні школи.

Матеріально-технічна база функціонуючих шкіл знаходиться в критичному стані. Третина з наявних не має ніякого інженерного облаштування (водопроводу, каналізації, парового опалення та ін.). Доступність до Інтернету в сільських школах порівняно з містом нижча у 2,5-3 рази. Тобто для сільських дітей дефіцит інформації є проблемою.

Більше 25% сіл не мають не тільки стаціонарного лікарняного, а й пересувного обслуговування. Міністерство охорони здоров'я України офіційно визнало, що за ефективністю медичної допомоги Україна перебуває на 60-му місці, а за фінансуванням – на 111-му місці в світі.

Сільська мережа охорони здоров'я перебуває в критичному стані. Крім значного скорочення лікарень та фельдшерсько-акушерських пунктів, село залишили 10 тис. лікарів і 60 тис. осіб середнього медичного персоналу.

Складна ситуація у сферах культури, торгівлі та побуту. Без стаціонарних закладів культури та виїзного обслуговування нині знаходяться 33% загальної кількості сіл, не мають клубів 38% сіл, 46% – бібліотек, 73% – кіноустановок, 24% сіл – торговельних закладів.

Не охоплена побутовим обслуговуванням майже вся сільська територія. Зокрема, 97% сіл не мають будинків побуту та комплексних приймальних пунктів, 92% – лазень.

Понад третину функціонуючих об'єктів соціальної інфраструктури потребують капітального ремонту. Зважаючи на викладене вище, на рівні держави необхідно забезпечити децентралізацію управлінських функцій щодо розбудови сільських територій на користь місцевого самоврядування, надання територіальним громадам реального самоуправління та фінансового самозабезпечення. З цією метою необхідно забезпечити: опрацювання програм збалансованого соціально-економічного розвитку сільських територій; формування місцевого бюджету під соціально-економічну забудову; створення мережі заготівельних пунктів та ринків збуту сільськогосподарської продукції, контроль за їх діяльністю тощо, а також: обґрунтування конгломерату учасників соціальної розбудови на мікрорівні за принципом їх територіальної єдності; управління закладами соціальної сфери, які знаходяться у віданні територіальних громад або передані їм на баланс, організація їх матеріально-технічного й фінансового забезпечення; затвердження місцевих програм приватизації об'єктів соціальної сфери, визначення доцільності, порядку та умов її проведення; створення спільних структурних підрозділів соціального призначення з іншими суб'єктами територіальної забудови, формування джерел їх фінансування; прийняття рішень стосовно передачі повноважень управління комунальною власністю іншим органам з чітко визначеними межами таких повноважень; прийняття рішень про створення, ліквідацію, реорганізацію й перефільювання об'єктів соціальної сфери.